Enligt sändlista

Remiss: Länsstyrelsens Krisledningsplan (grundplan)

Härmed översänds remiss av Länsstyrelsen Västerbottens förslag till ny Krisledningsplan (grundplan). Ni ges därmed tillfälle att sakgranska och lämna synpunkter på innehållet i planen.

Planen kommer att ersätta nuvarande krisledningsplan från 2012, reviderad 2014, med diarienummer 450-8220-2012.

Dokumentet är i nuvarande utformning ännu inte språkgranskat eller grafiskt formgivet.

Planens syfte

Syftet med planen är att:

- beskriva Länsstyrelsens ansvar och organisation vid samhällsstörningar och hur myndigheten arbetar under samhällsstörningar på regional nivå med utgångspunkt i länets överenskommelse om samverkan vid samhällsstörningar,
- utgöra ett stöd för krisorganisationens arbete samt för övning och utbildning av Länsstyrelsens personal.

Planen riktar sig till Länsstyrelsens personal, övrig personal som kan komma att ingå i Länsstyrelsens krisorganisation vid samhällsstörningar samt till samverkande aktörer.

Bakgrund

Länsstyrelsen har enligt Förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap, Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) samt Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO) ett ansvar för krisberedskap, räddningstjänst och vid höjd beredskap som ställer krav på att myndigheten har en organisation och planer för ledning och samordning vid allvarliga kriser som berör länet.

Enligt 4 kap 34§ FSO ska länsstyrelsen efter att ha hört kommunerna i länet och berörda myndigheter upprätta de planer som länsstyrelsen behöver för att kunna utöva sitt ansvar gällande övertagande av ansvaret för räddningstjänsten i vissa fall (FSO 4:33§).

2016 tecknade Länsstyrelsen och ett antal krisberedskapsaktörer i länet en överenskommelse om samverkan före, under och efter samhällsstörningar i Västerbottens län. I den här planen förtydligas Länsstyrelsens ansvar och roll i den samverkan som sker *under* en samhällsstörning.

Svarsdatum

Vänligen lämna era synpunkter på remissen senast den 2 september 2019 till vasterbotten@lansstyrelsen.se. Ange Länsstyrelsens diarienummer 457-5608-2019 i ämnesraden.

Eventuella frågor besvaras av Ida Johansson, ida.johansson@lansstyrelsen.se, 010-225 43 19.

Eva-Lena Fjällström

Beredskapsdirektör

Sändlista

Samtliga kommuner i Västerbottens län:

Bjurholms kommun
Dorotea kommun
Lycksele kommun
Malå kommun
Nordmalings kommun
Norsjö kommun
Robertsfors kommun
Skellefteå kommun
Sorsele kommun
Storumans kommun
Umeå kommun
Vilhelmina kommun
Vindelns kommun
Vännäs kommun
Åsele kommun

Energiföretagen Sverige AB, Regionchef Nord
Försvarsmakten Militärregion Nord
Kustbevakningen

Länsstyrelserna i Nordsam:

Norrbotten, Jämtland, Västernorrland, Dalarna och Gävleborg

Länstrafiken Västerbotten
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Polismyndigheten Region Nord
Region Västerbotten
Röda Korset
Sjöfartsverket Bottenvikens Sjötrafikområde
SOS Alarm, Platschef Luleå
Svenska Kyrkan i Umeå, Samordnare krisledning
Sverige Radio Västerbotten, Kanalchef
Swedavia Umeå Airport
Säkerhetspolisen Sektion Nord

Trafikverket Region Nord

Internt Länsstyrelsen

Kommunikationsenheten

Landsbygdsenheten

TiB-gruppen

HR

Länsstyrelsen Västerbotten

Krisledningsplan – Grundplan

Remissversion 2019-06-19

Lämna synpunkter senast den 2 september 2019 till vasterbotten@lansstyrelsen.se.

Ange Länsstyrelsens diarienummer 457-5608-2019 i ämnesraden.

Frågor ställs till ida.johansson@lansstyrelsen.se

Innehåll

1. Inledning 4
1.1 Planens syfte och omfattning 4
1.2 Översikt över Länsstyrelsens planer 5
2. Länets riskbild 5
3. Utgångspunkter för svensk krisberedskap 5
4. Länsstyrelsens uppdrag och ansvar 6
4.1 Geografiskt områdesansvar 6
4.2 Räddningstjänst 7
4.2.1 Ansvar för räddningstjänst och sanering vid utsläpp av radioaktiva ämnen 7
4.2.2 Övertagande av ansvaret för kommunal räddningstjänst 8
4.2.3 Möjlighet att utse räddningsledare vid insatser i flera kommuner 9
4.3 Epizooti 9
4.4 Höjd beredskap 10
5. Mål för krisorganisationen 11
5.1 Övergripande mål 11
5.2 Verksamhetsmål 11
6. Länsstyrelsens krisorganisation 12
6.1 Beredskapsnivåer 13
6.1.1 Uppstart av arbetet vid en samhällsstörning 13
6.2 Organisation 14
6.2.1 Landshövding och länsråd 14
6.2.2 Chef Krisorganisationen 15
6.2.3 Stabschef 15
6.2.4 Funktionschef 15
6.2.5 Bemanning 16
6.3 Ledningsplats och samband 16
7. Samverkan mellan länets aktörer under en samhällsstörning 16
8. Kriskommunikation 17
8.1 Samordnad kriskommunikation 17
8.2 Varning och information till allmänheten 18
8.2.1 Viktigt Meddelande till Allmänheten (VMA) 18
8.2.2 Myndighetsmeddelande 18
10. Återgång till grundberedskap och utvärdering 19

11. Övning och utbildning 20
BILAGOR 21
1. Beslutsstöd övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst 21
Bilaga 1.1 Övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst 23
Bilaga 1.2 Frånträdande av ansvar för räddningstjänsten 24

UKS

1. Inledning

1.1 Planens syfte och omfattning

Länsstyrelserna har en bred verksamhet inom flera samhällsområden. Den här planen har koppling till områdena krisberedskap, räddningstjänst och civilt försvar och gäller oavsett vilken typ av samhällsstörning[1] eller händelse som inträffar inom dessa områden, inklusive övertagande av kommunal räddningstjänst. Planen riktar sig till Länsstyrelsens personal, övrig personal som kan komma att ingå i Länsstyrelsens krisorganisation vid samhällsstörningar samt till samverkande aktörer.

Sedan 2016 finns en överenskommelse i Västerbottens län om hur samverkan ska bedrivas mellan aktörerna före, under och efter samhällsstörningar.[2] I den här planen förtydligas Länsstyrelsens ansvar och roll i den samverkan som sker *under* en samhällsstörning.

Utöver denna övergripande krisledningsplan har Länsstyrelsen ett antal delplaner. I dessa beskrivs myndighetens organisation och hantering av specifika händelser mer ingående. Som stöd för krisorganisationens arbete finns också en intern stabsinstruktion med detaljerade beskrivningar av roller och arbetsuppgifter.

Syftet med krisledningsplanen är att:

- beskriva Länsstyrelsens ansvar och organisation vid samhällsstörningar och hur myndigheten arbetar under samhällsstörningar på regional nivå med utgångspunkt i länets överenskommelse,
- utgöra ett stöd för krisorganisationens arbete samt för övning och utbildning av Länsstyrelsens personal.

Krisledningsplanen fastställs av landshövdingen. Länsstyrelsens beredskapsdirektör ansvarar för att den granskas årligen och revideras vid behov. Mindre revideringar av planen och justeringar av bilagor fastställs av beredskapsdirektör.

Innan planen fastställdes har den remitterats till samtliga kommuner i Västerbottens län, Energiföretagen Sverige AB, Försvarsmakten Militärregion Nord, Kustbevakningen, Länsstyrelserna i Nordsam[3], Länstrafiken Västerbotten, Myndigheten för samhällsskydd och

[1] Begreppet "samhällsstörning" används i planen som samlingsbegrepp för händelser i hela hotskalan, dvs olyckor, kriser och krig. På några ställen används begreppet "kris" om textavsnittet har en tydlig koppling till lagtext där detta begrepp förekommer.
[2] Överenskommelse om samverkan före, under och efter samhällsstörningar i Västerbottens län, dnr 457-214-2016
[3] Norrbotten, Jämtland, Västernorrland, Dalarna och Gävleborg

beredskap, Polismyndigheten Region Nord, Region Västerbotten, Röda Korset, Sjöfartsverket Bottenvikens Sjötrafikområde, SOS Alarm, Svenska Kyrkan i Umeå, Sverige Radio Västerbotten, Swedavia Umeå Airport, Säkerhetspolisen Sektion Nord och Trafikverket Region Nord.

1.2 Översikt över Länsstyrelsens planer

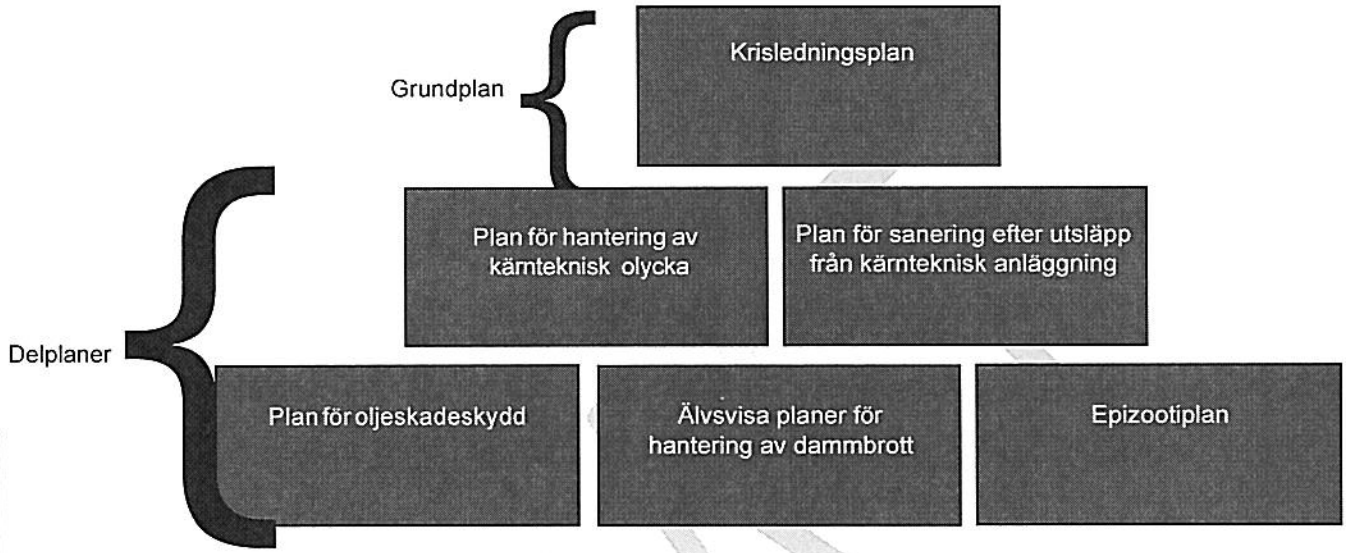

2. Länets riskbild

Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med risk- och sårbarhetsanalys där en aktuell bild av länets risker och hot tas fram.

De fyra stora risker och hot vi har i Västerbottens län är:

- översvämning och höga flöden,
- dammbrott,
- skogsbrand,
- avbrott i el, telefoni och bredband.

Långa avstånd och glesbygd i stora delar av länet innebär att förutsättningarna för hantering av en samhällsstörning kan se olika ut beroende på händelse.

3. Utgångspunkter för svensk krisberedskap

Det svenska krisberedskapssystemet är grunden till hur Länsstyrelsen arbetar med krisberedskap och hantering av samhällsstörningar.

Krisberedskapssystemet utgår från tre grundläggande principer:

Ansvarsprincipen innebär att den aktör som ansvarar för en verksamhet under normala förhållanden ansvarar även vid en samhällsstörning. Ingen övertar ansvaret från någon annan. Aktörerna ska också stödja och samverka med varandra. Det brukar kallas den *utökade ansvarsprincipen.*

Närhetsprincipen innebär att samhällsstörningar ska hanteras där de inträffar och av de som är närmast berörda och ansvariga.

Likhetsprincipen innebär att verksamheten ska fungera som vid normala förhållanden, så långt det är möjligt.

Riksdagen och regeringen har formulerat mål för de skyddsvärden i samhället som ska värnas och skyddas. Samhällets skyddsvärden är:

- Människors liv och hälsa
- Samhällets funktionalitet
- Demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter
- Miljö och ekonomiska värden
- Nationell suveränitet [4]

Dessa skyddsvärden ska alltid beaktas vid Länsstyrelsens hantering av samhällsstörningar.

4. Länsstyrelsens uppdrag och ansvar

Myndighetens ansvarsområden och uppgifter under samhällsstörningar beskrivs nedan, översiktligt, med utgångspunkt från lagstiftningen.

4.1 Geografiskt områdesansvar

Geografiskt områdesansvar finns i det svenska krisberedskapssystemet på nationell, regional och lokal nivå. På regional nivå har länsstyrelsen det geografiska områdesansvaret. Länsstyrelsen ska vara en sammanhållande funktion och stödja aktörerna i arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Länsstyrelsen ska ta en aktiv roll i såväl det förebyggande och förberedande arbetet i länet, som vid hantering av inträffade samhällsstörningar.

Det geografiska områdesansvaret på regional nivå följer av länsstyrelsens myndighetsinstruktion (2017:868), förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap samt förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap.

I praktiken handlar länsstyrelsens geografiska områdesansvar om att få alla inblandade aktörer att dra åt samma håll i frågor om krisberedskap och civilt försvar. Det geografiska områdesansvaret innebär *inte* att länsstyrelsen övertar ansvar eller uppgifter från övriga berörda aktörer i och utanför länet.

[4] *Gemensamma grunder för samverkan och ledning*, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2014, s 15ff

Vid hantering av samhällsstörningar innebär det geografiska områdesansvaret bland annat att länsstyrelsen ska:

- ansvara för att en samlad regional lägesbild sammanställs
- verka för att samordna nödvändiga åtgärder och verksamheter mellan kommuner, landsting och myndigheter
- verka för samordning av information till allmänheten och företrädare för massmedia.

Efter särskilt beslut av regeringen ska länsstyrelsen även kunna prioritera och inrikta statliga eller internationella förstärkningsresurser som tilldelas länet. Under höjd beredskap omfattar det geografiska områdesansvaret även de uppgifter som följer av länsstyrelsens roll som högsta civila totalförsvarsmyndighet i länet.

Utöver de uppgifter som följer av det geografiska områdesansvaret har länsstyrelsen en lång rad andra uppgifter inom områdena skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar. Exempel på sådana uppgifter är ansvar för räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen och övertagande av kommunal räddningstjänst. Dessa uppgifter utövas alltid samtidigt med de uppgifter som följer av det geografiska områdesansvaret.[5]

4.2 Räddningstjänst

Länsstyrelsens ansvar för räddningstjänst regleras i *lag om skydd mot olyckor* (2003:778) och *förordning om skydd mot olyckor* (2003:789). Länsstyrelsens två huvudsakliga ansvarsområden är att:

- Ansvara för räddningstjänst och sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från kärnteknisk anläggning.
- Vid behov överta ansvaret för kommunal räddningstjänst.

4.2.1 Ansvar för räddningstjänst och sanering vid utsläpp av radioaktiva ämnen

Länsstyrelsen ansvarar för räddningstjänsten vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning, när utsläppet har en sådan omfattning att det krävs särskilda åtgärder för att skydda allmänheten eller då överhängande fara för ett sådant utsläpp föreligger. Länsstyrelsen ansvarar också för att information om hälsoskyddsåtgärder ges till berörd befolkning vid en nödsituation som medför risk för strålning.[6]

Länsstyrelsen har avtal med ett antal presumtiva räddningsledare från länets räddningstjänster. Vid statlig räddningstjänst utses någon av dessa till räddningsledare efter beslut av landshövdingen. Länsstyrelsens krisorganisation

[5] Länsstyrelsens geografiska områdesansvar – Vägledning för utövande, Länsstyrelsen Uppsala, 2019, Uppsalas Dnr 7701-17

[6] Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, 4 kap.6§ och förordning (2003:789) om skydd mot olyckor, 4 kap. 15,18 §§

stödjer räddningsledaren med stab och resurser.

Länsstyrelsen Västerbotten ska även, tillsammans med länsstyrelserna i Uppsala, Kalmar, Halland och Skåne län, bistå andra länsstyrelser i frågor som rör räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning.[7]

Vid kärnteknisk olycka som inte leder till räddningstjänst agerar Länsstyrelsen utifrån sitt geografiska områdesansvar. Det gäller också vid andra typer av olyckor med radioaktiva ämnen än kärnteknisk olycka, till exempel en transportolycka, då den kommunala räddningstjänsten är primärt ansvarig.
För mer information se särskild delplan för räddningstjänst vid kärnteknisk olycka.[8]

Länsstyrelsen har även ansvar för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning. Med sanering menas åtgärder som behöver vidtas för att göra det möjligt att återanvända mark, vatten, anläggningar och annan egendom som förorenats av utsläppet.[9] För mer information se särskild saneringsplan.[10]

4.2.2 Övertagande av ansvaret för kommunal räddningstjänst

Vid *omfattande räddningsinsatser i kommunal räddningstjänst* får Länsstyrelsen ta över ansvaret för räddningstjänsten i de kommuner som berörs av insatserna. Om de aktuella insatserna berör flera län får de berörda länsstyrelserna komma överens om vilken länsstyrelse som ska ta över ansvaret. Om insatserna även involverar statlig räddningstjänst ansvarar Länsstyrelsen för att räddningsinsatserna samordnas.[11]

När länsstyrelsen övertar ansvaret för räddningstjänst gör man det i alla delar, det vill säga, inte enbart för den aktuella insatsen. Det innebär att Länsstyrelsen har ansvar för organisation och hantering både av de räddningsinsatser som har föranlett ett övertagande och för att det finns en beredskap och förmåga att hantera andra händelser som kräver räddningsinsatser i berörda kommuner så länge övertagandet varar.

Om Länsstyrelsen tar över ansvaret för räddningstjänsten utser myndigheten en person med erforderlig kompetens som övergripande räddningstjänstansvarig[12] för berörda kommuner. Denne person är även räddningsledare och har mandat att delegera räddningsledaruppdraget till andra behöriga personer. Vid ett övertagande fortsätter räddningschef eller räddningschef i beredskap i berörda kommuner att leda verksamheten inom sitt område men nu på mandat av, och underställd, den övergripande räddningstjänstansvariga.

---

[7] Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor, 4 kap. 29§
[8] Plan för hantering av kärnteknisk olycka, Länsstyrelsen Västerbotten, dnr 450-8221-2012, reviderad 2013
[9] Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, 4 kap. 8§ och förordning (2003:789) om skydd mot olyckor, 4 kap.15§
[10] Plan för sanering efter kärnteknisk olycka, Länsstyrelsen Västerbotten, dnr 450-9504-2012, reviderad 2014
[11] Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor, 4 kap. 33§
[12] Begreppet "räddningstjänstansvarig" motsvarar här lagtextens begrepp "räddningschef". Denne ansvarar för att räddningstjänsten är ändamålsenligt ordnad.

Om det uppstår en situation där ett övertagande av kommunal räddningstjänst kan vara lämpligt är det viktigt att tidigt värdera situationen ur det perspektivet.[13] Länsstyrelsens presumtiva räddningsledare vid kärnteknisk olycka är också presumtiva räddningstjänstansvariga (PRA) när det gäller övertagande av kommunal räddningstjänst. Dessa är en viktig resurs och ska tidigt involveras vilket sker genom att länsstyrelsens TiB bjuder in en eller flera PRA till bedömningsmöten och samverkanskonferenser i enlighet med länets överenskommelse om samverkan.

Om bedömningen efter en samverkanskonferens är att Länsstyrelsen bör överta ansvaret för kommunal räddningstjänst, eller det råder oenighet i bedömningen, ska ärendet föredras för länsledningen som fattar beslut i frågan. Det slutliga beslutet om övertagande av ansvaret för kommunal räddningstjänst eller ej fattas av landshövding eller i dennes frånvaro länsråd.

Exempel på tänkbara scenarier för övertagande av kommunal räddningstjänst:

- Omfattande skogsbränder som sträcker sig över en eller flera kommungränser.
- Dammbrott eller mycket allvarliga översvämningar.
- Omfattande oljeutsläpp som drabbar kustlinjen i flera kommuner.

4.2.3 Möjlighet att utse räddningsledare vid insatser i flera kommuner

Om en räddningsinsats *berör mer än en kommuns område och flera räddningstjänster är involverade i insatsen* kan Länsstyrelsen utse räddningsledare, om inte räddningsledarna från de berörda kommunerna kan komma överens om vem som ska leda insatsen. Detta innebär dock inte att Länsstyrelsen tar över ansvaret för räddningstjänsten.[14]

4.3 Epizooti

Ansvaret för epizootier regleras i *Epizootilagen* (1999:657) och *Epizootiförordningen* (1999:659). Lagstiftningen omfattar allmänfarliga djursjukdomar som kan spridas genom smitta bland djur eller från djur till människa, så kallade epizootiska sjukdomar.[15]

Jordbruksverket har huvudansvaret för bekämpning av utbrott av epizootier. Länsstyrelsen ska vidta förberedande åtgärder och medverka i hanteringen. Jordbruksverket kan också delegera beslutanderätt till länsstyrelsen. När det gäller veterinära frågor är det länsstyrelsens länsveterinär som hanterar frågor om smittskydd. För att bekämpa epizootier får länsveterinären, på delegation från

[13] Se bilaga 1. Beslutsstöd övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst.

[14] Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, 3 kap. 16§

[15] Epizootilag (1999:657) 1§

Jordbruksverket, vidta åtgärder som till exempel smittförklaring, tillträdesförbud och inrättande av skydds- och övervakningsområden samt ytterligare nödvändiga åtgärder för att hantera situationen, som till exempel att informera om och samordna information till allmänheten. För mer information se särskild epizootiplan.[16]

Länsstyrelsen har enligt sitt ordinarie uppdrag ansvar för samordning vid bekämpning av andra djursjukdomar än de som berörs av epizootilagstiftningen. Vid utbrott av andra djursjukdomar som kräver större insatser och samordning kan länsstyrelsens krisorganisation aktiveras som stöd för länsveterinären.

Exempel på tänkbara scenarier för epizootier är utbrott av:

- Mul- och klövsjuka
- Fågelinfluensa
- Svinpest
- Blåtunga
- Mjältbrand (anthrax)

Exempel på andra scenarier med djursjukdomar som kan kräva större insatser och samordning är utbrott av:

- Salmonella
- Cryptosporidium

4.4 Höjd beredskap

Länsstyrelsen är den högsta civila totalförsvarsmyndigheten inom länet.[17] Myndighetens uppgifter vid höjd beredskap regleras i *förordning om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap* (2017:870).

Om Sverige är i krig eller krigsfara kan regeringen besluta om att höja beredskapen för att stärka landets försvarsförmåga, enligt *lagen om totalförsvar och höjd beredskap* (1992:1403).[18]

Om Sverige är i krig, eller efter särskilt beslut av regeringen, ska länsstyrelsen som högsta civila totalförsvarsmyndighet inom länet verka för att största möjliga försvarseffekt uppnås.

Länsstyrelsen ska särskilt:

1. samordna de civila försvarsåtgärderna,
2. verka för att sådan verksamhet hos civila myndigheter och andra civila organ som har betydelse för försvarsansträngningarna bedrivs med en enhetlig inriktning,
3. i samråd med Försvarsmakten verka för att det civila och det militära försvaret samordnas och

[16] Epizootiberedskapsplan, Länsstyrelsen Västerbotten, dnr 283-9152-2015
[17] Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion 7§
[18] Lag (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap 1, 3§§

4. verka för att länets tillgångar fördelas och nyttjas så att försvarsansträngningarna främjas.

Länsstyrelsernas samordnande uppgifter och ansvar inom det civila försvaret och totalförsvaret skiljer sig från uppgifter och ansvar inom krisberedskapen på en viktig punkt. Skillnaden är att länsstyrelsen ska utföra dessa uppgifter endast om det är krig. Regeringen kan också fatta ett särskilt beslut om att uppgifterna ska utföras även om det inte är krig. Länsstyrelsens övriga uppgifter är desamma oavsett beredskapsläge och ska så långt det är möjligt utföras även under krig eller höjd beredskap.[19]

Länsstyrelsen ska i fredstid verka för att den verksamhet som länets aktörer bedriver inom krisberedskapen bidrar till en grundläggande förmåga till civilt försvar. Målet för det civila försvaret är att:

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och
- bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

5. Mål för krisorganisationen

5.1 Övergripande mål

- Länsstyrelsen ska genom planering, utbildning och övning kunna hantera sina uppgifter under samhällsstörningar i hela hotskalan.
- Krisorganisationens arbete ska bidra till att minska konsekvenserna av en samhällsstörning, trygga hälsan och den personliga säkerheten för barn, kvinnor och män, hindra eller begränsa skador på egendom eller miljö samt trygga samhällets funktionalitet och grundläggande värden.

5.2 Verksamhetsmål

Länsstyrelsen ska:

- Dagligen bedriva omvärldsbevakning.
- Kunna ta emot larm och inom 10 minuter besvara larm.
- Omedelbart efter besvarat larm vidta nödvändiga inledande åtgärder.
- Ha god förmåga att omedelbart efter larm till TiB kunna kalla till ett regionalt bedömningsmöte.
- Ha god förmåga att etablera en organisation för ledning och samverkan på ledningsplats med en uthållighet på minst 7 dygn.

[19] Länsstyrelsernas geografiska områdesansvar – Vägledning för utövande, s 5

Länsstyrelsens krisorganisation ska ha god förmåga att:

- Samverka med och leda samverkan med andra aktörer.
- Samordna information (inhämta, bearbeta, analysera samt sprida korrekt och tillförlitlig information).
- Ge en korrekt och samordnad information till allmänhet och media.
- Sammanställa, kontinuerligt följa upp och kommunicera en regional samlad lägesbild till berörda aktörer.
- Sammanställa och delge lägesrapporter till myndigheter.
- Upprätthålla samband med berörda aktörer.
- Stödja räddningstjänstansvarig vid övertagande av kommunal räddningstjänst.
- Stödja räddningstjänstansvarig vid kärnteknisk olycka.
- Förstärka annan länsstyrelse vid händelser som inte berör Västerbotten.
- Samverka med andra länsstyrelser vid händelser som berör flera län.

God förmåga innebär att Länsstyrelsen ska omgående kunna vidta nödvändiga åtgärder för att initiera samverkan i länet. Länsstyrelsen ska också uthålligt kunna vidta de åtgärder som krävs för att hantera en samhällsstörning och dess konsekvenser så länge behov av att hantera händelsen kvarstår.

6. Länsstyrelsens krisorganisation

I de flesta händelser där Länsstyrelsen får en större roll krävs det att krisorganisationen kan lösa följande uppgifter:

- Rapportera läget och sammanställa en samlad regional lägesbild
- Analysera läget
- Planera och följa upp
- Samverka och samordna
- Samla in och ta hand om information
- Samordna kommunikation internt/externt
- Personalplanera
- Sköta logistik och underhåll

Som stöd för krisorganisationens arbete finns dels särskilda instruktioner för TiB, dels en intern stabsinstruktion med befattningskort, rutiner, mallar och checklistor där roller och arbetsuppgifter beskrivs mer utförligt.

6.1 Beredskapsnivåer

Länsstyrelsens krisorganisation är alltid igång via tjänsteman i beredskap (TiB) som utgör myndighetens grundberedskap dygnet runt, året runt. TiB är alltid tillgänglig och larmas via SOS Alarm enligt avtal. TiB har till uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga kriser som berör länet.

Vid behov kan krisorganisationen övergå i *Förstärkt TiB-organisation* eller *stabsläge*. Det vill säga, krisorganisationen anpassas efter vilken roll Länsstyrelsen har vid händelsen samt interna/externa behov. De olika nivåerna sammanfattas nedan:

Beredskapsnivå	**När?**	**Vilka?**	**Beslut om nivå fattas av**	**Det praktiska arbetet leds av**
TiB (grundberedskap)	Normalläge	TiB	Normalläge	TiB
Förstärkt TiB-organisation	Händelsen kräver fler personer än TiB.	T.ex. övriga tibbar, personal från samhällsskydd och beredskap, kommunikations-kompetens eller annan personal.	TiB i samråd med beredskapsdirektör*	TiB
Stabsläge	Behovet styrs av händelsens allvarlighetsgrad/ komplexitet och länsstyrelsens roll. Övergång till stabsläge ska ske när hanteringen kräver ytterligare personal.	En eller flera funktioner i staben samt eventuella interna och externa experter. Tillgång till all länsstyrelseperson al vid behov.	Beredskapsdirektör* på delegation av Landshövding. Stabschef ska utses i samband med beslut om stabsläge.	Stabschef

*Länsstyrelsens beredskapsdirektör är tillika chef för Länsstyrelsens krisorganisation. Läs mer under avsnitt 6.2.2.

6.1.1 Uppstart av arbetet vid en samhällsstörning

Vid en händelse som berör länet söks TiB normalt av SOS Alarm som informerar utifrån en särskilt upprättad händelselista. Andra aktörer som bedömer att Länsstyrelsen bör informeras vid en händelse anmäler detta till SOS Alarm. TiB:s agerande vid larm eller sökning regleras i en

särskild TiB-instruktion.[20] Information som kan föranleda att Länsstyrelsen behöver agera kan också komma direkt från andra myndigheter, media eller från enskilda.

När TiB tagit emot larmet görs en bedömning av situationen och om Länsstyrelsen behöver agera. TiB informerar vid behov i första hand chef för krisorganisationen och organisationen anpassas därefter utifrån vilken roll myndigheten får vid händelsen. Tidig kontakt ska också tas med kommunikationsenheten för att bedöma vilka informations- och kommunikationsinsatser som behöver vidtas.

Länsstyrelsens roll kan vara att följa läget, att verka för att samordning kommer till stånd eller att ansvara för räddningstjänsten.

TiB har mandat att vid behov (exempelvis i mycket brådskande lägen) fatta initiala beslut om att omgående inrätta en ledningsfunktion (förstärkt TiB-organisation/stabsläge) och om andra åtgärder i avvaktan på att chefen för krisorganisationen eller landshövdingen tar över, till exempel att begära in förstärkning från övrig länsstyrelsepersonal.

Beslut om övergång till stabsläge ska meddelas krisorganisationens medlemmar samt publiceras på intranätet och i WIS så snart som möjligt.

6.2 Organisation

6.2.1 Landshövding och länsråd

Landshövdingen är myndighetens chef och högsta ledning. Länsrådet är landshövdingens ersättare. Både landshövding och länsråd svarar för den strategiska ledningen av verksamheten och företräder länsstyrelsen utåt i viktiga frågor. Ansvaret för den praktiska verksamheten i krisorganisationen är delegerat till chef för krisorganisationen.

Landshövdingen:

- fattar beslut om övertagande av kommunal räddningstjänst,
- förordnar räddningstjänstansvarig/saneringsledare då länsstyrelsen har ansvaret för räddningstjänst eller sanering efter en kärnteknisk olycka eller har övertagit ansvaret för kommunal räddningstjänst,
- fattar inriktningsbeslut vid större eller mer komplexa händelser.

Om landshövdingen inte är nåbar har länsrådet mandat att fatta beslut om ovanstående.

[20] Allmän instruktion för Tjänsteman i Beredskap (TiB) vid Länsstyrelsen Västerbotten, dnr 450-4735-2009

6.2.2 Chef Krisorganisationen

Länsstyrelsens beredskapsdirektör har ansvar att organisera och leda myndighetens arbete med krisberedskap och skydd mot olyckor och är tillika chef för krisorganisationen.

Chefen för krisorganisationen:

- fattar beslut om övergång till stabsläge och utser stabschef,
- fattar inriktningsbeslut och ger uppdrag till staben,
- fattar beslut i krishanteringsarbetet på delegation av landshövdingen,
- håller länsledningen informerad om krishanteringsarbetet,
- deltar om möjligt i regionala och nationella samverkansmöten.

Ersättare för chefen för krisorganisationen vid dennes frånvaro eller vid skiftgång framgår av krisorganisationens bemanningsplan.

6.2.3 Stabschef

Vid övergång till stabsläge ska chefen för krisorganisationen utse en stabschef som ansvarar för att leda arbetet i staben. Stabschefen ska få ett tydligt uppdrag om vad staben ska uppnå och vilka beslutsunderlag den ska leverera. Med uppdraget till stabschefen följer mandatet att avropa de resurser från myndigheten (personella och ekonomiska) som krävs för att lösa stabens uppgifter. Stabschefen har även mandat att samverka med andra myndigheter, begära stöd och experter från andra organisationer samt fatta beslut om inköp samt övertid och/eller skiftgång.

Stabschefen leder arbetet i staben och utgör länken mellan staben och chefen för krisorganisationen. Hen ansvarar för att koordinera stabsarbetet, planera resursutnyttjandet och stabens uthållighet utifrån ett proaktivt förhållningssätt och gällande inriktningsbeslut.

Stabschefen:

- tar fram beslutsunderlag och förslag till beslut och inriktning.
- omsätter beslut till direktiv och uppgifter för staben.
- följer upp händelseutvecklingen och beslutar om hur staben ska organiseras och bemannas utifrån händelsens art.
- utarbetar stabsarbetsplaner och informerar stabens personal om rådande läge.
- samordnar stabens olika funktioner.
- leder stabsorienteringar.
- rapporterar till och föredrar för chefen för krisorganisationen, och vid behov direkt till länsledningen.

6.2.4 Funktionschef

Varje funktion i staben har en funktionschef, samt en biträdande funktionschef,

som leder och fördelar arbetet inom respektive funktion.

6.2.5 Bemanning

Länsstyrelsens krisorganisation bemannas av personal från myndighetens ordinarie organisation och består av i förväg utsedda personer som förbereds genom utbildning och övning. Bemanningsplanen återfinns i stabsinstruktionen. Alla som är anställda på länsstyrelsen ska vid behov medverka i länsstyrelsens krishanteringsarbete.

Länsstyrelsen har ett antal presumtiva räddningstjänstansvariga som kan utses vid övertagande av kommunal räddningstjänst eller vid statlig räddningstjänst vid kärnteknisk olycka.

Vid stora händelser där länsstyrelsens egen personal inte räcker till finns möjlighet att få stöd från andra länsstyrelser.

6.3 Ledningsplats och samband

Krisorganisationens arbete kan ske från ordinarie arbetsplatser och sammanträdesrum om de är lämpliga. Länsstyrelsen har även en särskild ledningsplats utrustad med kartor, datorer, telefoner, radio och annan teknisk utrustning. Länsstyrelsens ledningsplats är utrustad med reservkraft.

För utbyte av känslig och/eller skyddsvärd information har Länsstyrelsen signalskyddsutrustning som hanteras av säkerhetsprövad och särskilt utbildad personal. Vid höjd beredskap ska Länsstyrelsen kunna ta emot och sända krypterad information via fax och telefon dygnet runt. För signalskyddet finns det en särskild signalskyddsplan.[21]

7. Samverkan mellan länets aktörer under en samhällsstörning

Samverkan i Västerbottens län utgår från den regionala överenskommelse som träffades mellan länets aktörer 2016. Med stöd av överenskommelsen och det geografiska områdesansvaret kan Länsstyrelsen vid behov larma och kalla aktörer till olika former av samverkan inför eller under en samhällsstörning. Syftet med samverkan är att åstadkomma gemensam inriktning och samordning av hanteringen av samhällsstörningen.

Vilka aktörer som behöver samverka och på vilket sätt är beroende av vilken händelse som har inträffat och utöver de samverkansaktörer som ingår i överenskommelsen kan samverkan även ske med andra aktörer, exempelvis vattenregleringsföretag, elbolag, telebolag, experter och så vidare.

Samverkan sker vanligtvis genom olika former av distansmöten samt genom delning av information i WIS. Det kan också ske genom att

[21] Signalskyddsinstruktion för Länsstyrelsen Västerbotten, dnr 453-205-2011

samverkanspersonal från andra aktörer ingår i Länsstyrelsens stab eller att Länsstyrelsen placerar ut samverkansperson hos annan aktör.

Vid händelser som berör flera län ska samordningen mellan länen ägnas särskild uppmärksamhet så att arbetet mot centrala/regionala myndigheter och experter kan ske samordnat när det gäller kontakter, samverkansmöten och eventuell begäran om resurser.

I överenskommelsen finns en övergripande arbetsgång vid händelser där Länsstyrelsen på eget initiativ eller på begäran av någon aktör kallar till bedömningsmöten, regionala samverkansmöten, kriskommunikationsmöten eller annan typ av samverkan efter behov. Om en samlad regional lägesbild behövs för att kunna träffa överenskommelser om gemensam hantering begär Länsstyrelsen in lägesrapporter från aktörerna och sammanställer dessa till en samlad lägesbild som presenteras i WIS och vid inledningen av samverkansmötena.

Länsstyrelsens stab stödjer det aktörsgemensamma arbetet i länet. Om det behövs andra perspektiv kan länsstyrelsen kalla samman fler aktörer för att hjälpa till med exempelvis analys av läget och ta fram förslag till inritning och åtgärder. Samverkan under en samhällsstörning beskrivs utförligare i överenskommelsens bilaga.

8. Kriskommunikation

Länsstyrelsens kriskommunikation riktar sig till allmänhet, media, samverkande aktörer och till myndighetens egen personal.

Länsstyrelsen

- ansvarar för att samordna och förmedla information till allmänhet och media.
- ansvarar för att samordna kommunikationsinsatser tillsammans med berörda aktörer.
- ska inventera behov av informationsstöd och samordna eventuellt resursstöd
- har ett särskilt ansvar för information till allmänheten vid en kärnkraftsolycka.

Länsstyrelsen sprider information via alla tillgängliga kanaler t. ex. via webb, sociala medier, pressmeddelanden, Krisinformation.se och 113 13 som är Sveriges nationella informationsnummer.

8.1 Samordnad kriskommunikation

För att underlätta samverkan vid kriskommunikationsinsatser finns det regionala kriskommunikationsnätverket för Västerbottens län. Länsstyrelsen sammankallar

berörda aktörer till regionala kriskommunikationsmöten för att samordna budskap och faktainnehåll.

Länsstyrelsen tar ansvar för att regionala möten och samverkanskonferenser dokumenteras och förmedlas till övriga aktörer. Det samordnade kriskommunikationsarbetet i länet utgår ifrån Samverkansrutiner för kommunikatörer i Västerbottens län[22].

8.2 Varning och information till allmänheten

8.2.1 Viktigt Meddelande till Allmänheten (VMA)

VMA, Viktigt meddelande till allmänheten, är ett varningssystem som används vid olyckor, allvarliga händelser och störningar i viktiga samhällsfunktioner. VMA begärs via SOS Alarm och sänds ut via sändningar i SVT, TV 4, Sveriges Radio, kommersiella radiokanaler samt i vissa fall via SMS. Vid riktigt allvarliga händelser används även utomhusvarningssystemet för VMA, även kallad Hesa Fredrik, som finns i vissa tätorter. Det finns två nivåer av meddelanden: varnings- och informationsmeddelanden.

Varningsmeddelande sänds omedelbart när det finns risk för skada på liv, hälsa, egendom eller miljö.

Informationsmeddelande sänds utan krav på omedelbarhet för att förebygga och begränsa skador på liv, hälsa, egendom eller miljö.

Länsstyrelsen är behörig att begära sändning av informationsmeddelanden. Om Länsstyrelsen ansvarar för räddningstjänsten i den aktuella händelsen har myndighetens räddningsledare även behörighet att begära sändning av varningsmeddelanden.

8.2.2 Myndighetsmeddelande

Vid mindre allvarliga händelser kan myndigheter begära att få sända myndighetsmeddelande i radio och TV. Det kan till exempel röra sig om störningar i vatten- eller elförsörjning, annan infrastruktur eller liknande situationer som i ett kort perspektiv inte bedöms som livsfarliga. Radio och TV-företagen avgör själva hur skyndsamt meddelandet ska sändas.9. Stöd mellan länsstyrelserna

Vid en samhällsstörning kan det finnas behov av att ge eller ta emot stöd från andra länsstyrelser. Vilken typ av stöd som behövs beror på vad som har hänt, omfattningen av händelsen och hur länge det finns behov av att hantera händelsen. Länsstyrelserna har avtal som reglerar rutiner och ersättning för utlåning av personal.

De behov av kompetenser som kan bli aktuella, oavsett händelsens karaktär,

[22] Samverkansrutiner för kommunikatörer i Västerbottens län, version 3.0, reviderad 2018, dnr 457-214-2016

bedöms i första hand vara:

- Generella kunskaper inom området krisberedskap och skydd mot olyckor
- Kunskap och vana av att arbeta i stab/länsstyrelsens krisorganisation
- Kommunikatörer
- GIS-kompetens (Geografiskt informationssystem)

Vid händelser som exempelvis epizootier, miljöolyckor, problem med dricksvatten och dammhaverier kan det även finnas behov av mer specialistinriktat stöd från olika expertområden inom länsstyrelserna som till exempel:

- Veterinärer och djurskyddskontrollanter
- Expertkunskap inom skyddade områden, förorenad mark
- Sakkunniga inom Seveso/farlig verksamhet m.m.
- Kunskaper inom farliga ämnen och kemikalier
- Sakkunniga inom dammtillsyn/dammsäkerhet

10. Återgång till grundberedskap och utvärdering

Länsstyrelsens krisorganisation återgår till normalläge när det inte längre finns behov av att hantera en händelse.

Chefen för krisorganisationen beslutar om när organisationen kan återgå från stabsläge, antingen till förstärkt TiB-organisation eller direkt till grundberedskap. Om arbetet har bedrivits genom Förstärkt TiB-organisation bedömer TiB när återgång kan ske till normal beredskap.

Beslutet om återgång från stabsläge ska delges internt på länsstyrelsen via intranätet och övriga inblandade aktörer via WIS. Information om beslutet kan också publiceras på den externa webben och skickas ut som pressmeddelande om det finns behov att nå ut till en bredare målgrupp.

Chefen för krisorganisationen ansvarar för att händelsen utvärderas eller följs upp och för att resultatet av utvärderingen tas tillvara genom till exempel revidering av planer, övning och utbildning. Enligt länets överenskommelse om samverkan ska Länsstyrelsen även initiera en gemensam uppföljning där fokus ska ligga på hur den regionala samverkan har fungerat.

11. Övning och utbildning

Krisorganisationens medlemmar ska delta i nödvändig utbildning och övning för att kunna lösa sina uppgifter.

Verksamhetsområdet samhällsskydd och beredskap ansvarar för att ta fram en utbildnings- och övningsplan i samverkan med funktionscheferna, samt för att arrangera utbildningar och övningar.

BILAGOR

1. Beslutsstöd övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst

Beslutsstöd vid eventuellt övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst
Vid händelser som innebär eller kan leda till omfattande och utdragna räddningsinsatser ska Länsstyrelsen tillsammans med berörda kommuner och andra myndigheter värdera vilken strategi som bedöms ge det mest effektiva genomförandet av räddningsinsatserna.

Det finns tre huvudsakliga alternativ:

- Kommunerna arbetar enligt ordinarie struktur.
- Länsstyrelsen övertar ansvaret för kommunal räddningstjänst i en eller flera kommuner.
- Länsstyrelsen stödjer kommunerna med nödvändiga åtgärder för att underlätta hanteringen av räddningsinsatserna utan att överta ansvaret för kommunal räddningstjänst. (Exempelvis stöd att mäkla förstärkningsresurser eller aktivera ISF-stöd för analyshjälp.)

Något av följande förhållanden bör råda för att länsstyrelsen ska ta över ansvaret för kommunal räddningstjänst vid omfattande räddningsinsatser:

- Det ställs större krav på ledning än vad berörd/a kommun/er har förmåga/kapacitet till.
- Berörda kommuner har stora svårigheter att samverka och samordna verksamheten sinsemellan eller med statliga myndigheter. (Ta in synpunkter från andra berörda myndigheter, t ex Polisen, regionen och Trafikverket.)
- Berörd/a kommun/er kan inte få överblick över eller tillgång till de resurser som är nödvändiga för insatsen.
- Det ställs så stora krav på uthållighet att berörd/a kommun/er inte klarar att upprätthålla sin beredskap.
- En eller flera kommuner begär att länsstyrelsen tar över ansvaret.

Utöver ovanstående ska det beaktas hur lång tid insatserna beräknas ta. Det är inte effektivt att implementera ett övertagande av ansvaret för kommunal räddningstjänst för en händelse med kort varaktighet.

Ett övertagande av ansvaret för räddningstjänsten ska bara göras om det bedöms att det ger bättre förutsättningar att effektivt genomföra räddningsinsatserna i det berörda området.

Observera att när Länsstyrelsen tar över ansvaret för räddningstjänsten, tar Länsstyrelsen över ansvaret för all räddningstjänst inom berörd/a kommun/er.

(Att utse räddningstjänstansvarig, med stöd av LSO 3 kap. 16 § tredje stycket, kan bara användas i den händelse två räddningstjänster tvistar om vem som är räddningsledare i en insats som pågår i två kommuner för att peka ut en av de inblandade som räddningsledare. Det är inte ett verktyg som kan användas som alternativ i situationer där övertagande av ansvaret för kommunal räddningstjänst övervägs.)

Lagstöd

Överta ansvaret för räddningstjänst och förordna räddningsledare:
Lag (2003:778) om skydd mot olyckor 4 kap. 10§
Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor 4 kap. 33§

TAT

Bilaga 1.1 Övertagande av ansvar för kommunal räddningstjänst

Beslut

Länsstyrelsen Västerbotten beslutar med stöd av 4 kap. 33§ Förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor att överta ansvaret för räddningstjänsten i .....kommun

Länsstyrelsen förordnar med stöd av 4 kap. 10§ Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

..... som övergripande räddningstjänstansvarig i berörd kommun. Räddningstjänstansvarig är räddningsledare, men har rätt att utse annan person som uppfyller de behörighetskrav som föreskrivs av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (förordning 2008:1220) att vara räddningsledare.

För kommun som omfattas av beslutet gäller att av kommunen beslutad delegation till personal inom räddningstjänsten att vara räddningsledare vid räddningsinsats kvarstår om inte räddningstjänstansvarig beslutar om annat.

Beslutet gäller från och med den.....klockan.....och till dess beslut fattas om frånträdande av ansvar för räddningstjänsten. Under denna tid anställs ..... tillfälligt vid Länsstyrelsen Västerbotten, se beslut (datum/dnr) om timanställning.

Motivering

.....
NN, Landshövding

.....
NN, XX

Sändlista

Förordnad
räddningstjänstansvarig
(Berörd) kommun

Räddningschef i (berörd) kommun
Tjänstgörande räddningschef i beredskap/Inre Befäl (IB) för berörd kommun
Västerbottens Regionala råd för krisberedskap och skydd mot olyckor
Försvarsdepartementet
Socialdepartementet
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Statens haverikommission

Bilaga 1.2 Frånträdande av ansvar för räddningstjänsten

Beslut

Länsstyrelsen Västerbotten beslutar att från kl……..den…….. frånträda ansvaret för räddningstjänsten i …….. kommun. Samtidigt upphör även Länsstyrelsens förordnande av …….. som räddningstjänstansvarig. Därmed upphör …….. tillfälliga anställning vid Länsstyrelsen, se beslut (datum/dnr) om timanställning.

Bakgrund

Länsstyrelsen övertog den ……ansvaret för räddningstjänsten i …… kommun med stöd av 4 kap. 33§ Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor, och förordnade samtidigt ……..…… som Länsstyrelsens räddningstjänstansvarig.

……..
NN, Landshövding

……..
NN, XX

Sändlista
Förordnad räddningstjänstansvarig
(Berörd) kommun
Räddningschef i (berörd) kommun
Västerbottens Regionala råd för krisberedskap och skydd mot olyckor
Försvarsdepartementet
Socialdepartementet
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Statens haverikommission

UKS